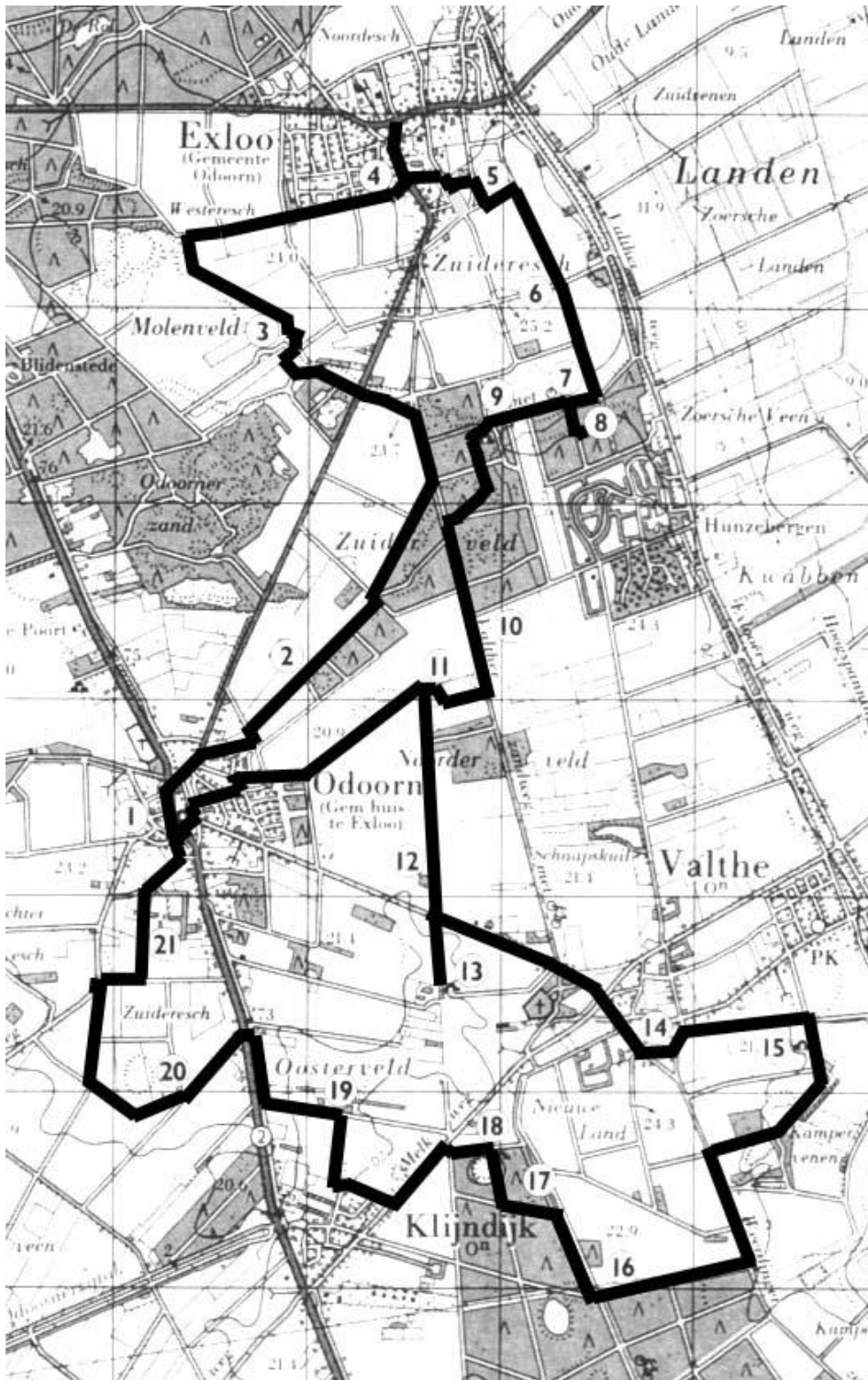

Archeologische wandelroute Odoorn

De wandelroute is ongeveer 24 km lang, heeft de vorm van een 8' en valt uiteen in twee delen: een noordelijke lus, die Exloo en Odoorn aandoet, en een zuidelijke waarlangs Odoorn, Valthe en Klijndijk liggen. Het is in principe mogelijk om de hele route in één dag te lopen, maar u heeft dan wel erg weinig gelegenheid om wat langer stil te staan bij de verschillende aandachtspunten die langs het pad liggen. Het is aan te bevelen om de route in twee aaneengesloten dagen te wandelen, waarbij u beide keren Odoorn als vertrekpunt neemt, of de wandeling over twee dagen te verdelen — u kunt dan natuurlijk ook starten in Exloo, respectievelijk Valthe. De routebeschrijving gaat uit van een tweedaagse wandeling met Hotel & Restaurant De Oringer Marke in Odoorn als startpunt. Als u één lus' per keer doet, kunt u ook starten bij routenummer 4 (Exloo), II (Odoorn) of 14 (Valthe).

In alle drie de dorpen is gelegenheid om iets te eten en te drinken in een café of restaurant.

De route voert voor het grootste deel over onverharde of half-verharde wegen en paden door een afwisselend landschap; u komt langs akkers en weilanden, door bossen en langs bosranden en op een paar plaatsen over de hei. Op enkele plaatsen moet u een klein stukje langs een straatweg lopen.

1 De route begint bij de NH-kerk in Odoorn gelegen naast de Oringer Marke. Dit aardige kerkje is opgericht in het begin van de 13de eeuw en was toen voor een groot deel opgetrokken uit Quadersteine, vierkante blokken graniet waarvoor de bouwers mogelijk de rond Odoorn liggende hunebedden als steengroeve hebben gebruikt. Na een brand in 1856 is het schip geheel in baksteen herbouwd en sindsdien bestaat alleen de onderkant van het koor nog uit granietblokken. In sommige ervan zijn restanten van de boorgaten te zien waarin

wiggen werden gedreven om de grote zwerfstenen te splijten. Een informatiepaneel voor de kerk geeft een impressie van de manier waarop dat gebeurde. Een ander paneel geeft meer informatie over het verleden van het dorp.

U loopt langs de Boshof, een met eiken beplant grasveld, naar de Exlooërweg, richting Exloo. Blijf aan de rechterkant van de straat slopen. Na huisnummer 6, even vóór de bushalte, slaat u rechtsaf een onverharde weg in die aan weerszijden met eiken is beplant. Aan het eind van dat pad gaat u links- en bij de eerste gelegenheid weer rechtsaf, een onverhard pad op dat tussen de akkers doorloopt.

2 Het bos waar u nu op afloopt, heet de ‘Schaangedennen’ en is aangeplant in de jaren ‘30. Aanzienlijk ouder zijn de twee heuvels die langs de bosrand liggen. Het zijn grafheuvels uit de Nieuwe Steentijd of uit de Vroege of Midden-Bronstijd en zo’n 3500 tot bijna 5000 jaar geleden aangelegd. Ze lagen er lange tijd verwaarloosd bij en zijn in 1998 gerestaureerd door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Overigens hebben er vlakbij, in het bouwland aan de overkant van het pad, nog imposanter monumenten gelegen: een hunebed (D32c) dat mogelijk al in de Middeleeuwen is verdwenen, en een grote grafheuvel waar Van Giffen in 1929 een rijk graf uit de Klokbekertijd opgroef. Talrijke andere vondsten uit de directe omgeving geven aan dat dit gebied in de prehistorie van aanzienlijk belang was.

U vervolgt uw weg langs de bosrand; aan het eind ervan linksaf en direct daarna rechtsaf, weer het bos aan uw rechterhand houdend. U komt zo uit op een met veldkeien geplaveide weg. Daar gaat u linksaf.

Deze manier van wegverharding doet ouder aan dan ze is; de meeste van deze wegen zijn in de jaren ‘30 aangelegd in het kader van de werkverschaffing bij het aanplanten van de bossen. De naam van de weg ‘Valtherzandweg’ geeft al aan dat de verharding van tamelijk recente datum is.

Bij perceelste nummer 8, vlak voordat de Valtherzandweg naar rechts buigt, gaat u linksaf en loopt over een zandpad langs een heideterreintje. Zo komt u weer bij de Exlooërweg, die u oversteekt bij paddestoel 25018. Via een klinkerweg loopt u het Molenveld op; in de bocht, waar het klinkerpad linksaf buigt, gaat u rechtdoor het zandpad op. Vanaf de heuvel, het hoogste punt van de Hondsrug heeft u een mooi uitzicht over de hei.

3 Het Molenveld is het laatste grote stuk heide in deze omgeving. Hoewel de hei ‘maar’ zo’n 80 ha beslaat, geeft zij toch een indruk van het uitgestrekte onland dat vóór 1900 grote delen van Drenthe besloeg. De natte gedeelten dragen bij aan het schilderachtig karakter van het veld, net als de schaapskudde die hier in de zomermaanden dagelijks vanuit Exloo komt grazen. Het is mede aan hun gegraas te danken dat de hei hier nog bloeit, letterlijk en figuurlijk. Veel andere heideterreinen zijn sterk vergrasd en moeten met kunstmatige middelen (zoals afplaggen of afbranden) aan hun paarse gloed worden geholpen.

Blijf zoveel mogelijk de rand van de hei volgen, met het bouwland aan uw rechterhand en de vennetjes aan uw linkerhand. Volg het pad waar dat tussen een boswal en een akker rechtsaf buigt. U komt dan bij een slagboom en zo op een zandpad dat tussen de akkers doorvoert; daar rechtsaf.

Volgens de kaart loopt u nu over de Westeres van Exloo. In feite ligt dat deel van het oude akkerland van het dorp onder de tamelijk nieuwe woonwijk vóór u; de naam 'Westeres' is opgeschoven naar het westen. Via de Oude Kampweg komt u, langs de woningen op de eigenlijke Westeres, Exloo binnen.

4 Exloo is een typisch Drents esdorp, omsloten door zijn Noorder-, Zuider- en Westeres, de aaneengesloten akkers die de bewoners sinds de Middeleeuwen bebouwden. Naast de tamelijk recente uitbreiding aan de westkant van het dorp waarlangs u bent aangekomen, heeft Exloo een mooi bewaard gebleven dorpskern. U komt er door aan het eind van de Oude Kampweg linksaf te gaan, de Odoornerstraat in. Zo bereikt u de Schoolstraat, waar de monumentale 18de-eeuwse museumboerderij het Bebinghehoes ligt. Hier is ook de plaatselijke VVV gevestigd. Daarnaast ligt het 'Hunehoes', een door Staatsbosbeheer ingericht bezoekerscentrum waar informatie te vinden is over de archeologische rijkdom van de streek. Vlakbij, aan de Hoofdstraat, ligt de schaapskooi van Exloo, de thuisbasis van de kudde die het Molenveld begraast. Een daarnaast gelegen Schapeninformatiecentrum geeft uitleg over het wel en wee van het Drentse heideschaap en de Exloër kudde, die in de zomermaanden een belangrijke toeristische attractie vormt.

Of u nu uw route vervolgt of even rondkijkt in Exloo, u loopt vanaf het Bebinghehoes=Welness Schutrups terug langs de Odoornerstraat, naar de kruising met de Oude Kampweg. Aan de overkant van de Odoornerstraat begint de Meerweg, een met veldkeien verharde straat. Sla die in en loop hem helemaal uit; aan het eind gaat u rechts en meteen daarna weer linksaf, een smal zandpad op.

5 Voor u ligt in een uitgespaard terreintje een grote grafheuvel, schilderachtig begroeid met bomen. Aan zijn langgerekte vorm is te zien dat het eigenlijk om twee heuvels gaat die dicht tegen elkaar zijn aangelegd. Het is opvallend dat een dergelijk prehistorisch monument aan de rand van het dorp de eeuwen heeft overleefd. Meestal werd de directe woonomgeving al in de Middeleeuwen op de een of andere manier in cultuur gebracht, en daarbij had men weinig consideratie voor dit soort overblijfselen uit een onbekend en mogelijk onbemind verleden. Hebben deze heuvels voor de dorpelingen een bijzondere betekenis gehad? We weten er niets van, en al evenmin van hun eigenlijke ouderdom. Als er al in deze heuvel is gegraven, is dat nooit opgetekend. Hij dateert in ieder geval uit de periode 2850 v.Chr — begin van de jaartelling.

Vervolg het paadje en sla aan het eind rechtsaf, een schelpenpaadje op. Waar dat rechtsaf buigt, steekt u het brede zandpad over en loopt rechtdoor; dan linksaf, een zandpad op, en aan het eind ervan rechtsaf. Hier komt u op een lang pad dat tussen de akkers doorloopt.

6 Dit is het zuidelijke escomplex van Exloo, dat bestaat uit de Zuideres en de later gevormde Achteres en Kleine Es. Vanaf dit pad is aan uw linkerhand duidelijk te zien hoe het terrein naar beneden afloopt. In feite loopt u over de oostelijke rand van de Hondsrug en ligt enkele honderden meters verder het dal van de Hunze. In de Midden Steentijd (vanaf ca. 9700 v.Chr.) vormde zich hier een immens moeras, doordat het stroompje van de Hunze onvoldoende water kon afvoeren naar zee. Het was eeuwenlang een barrière tussen de Hondsrug en meer naar het oosten gelegen hogere terreinen. Toch heeft men zich al in de prehistorie in het moeras gewaagd en het vanaf de Middeleeuwen getracht te exploiteren. De natte gedeelten die het dichtst tegen de heuvelrug aanliggen (de Exloosche Landen), werden al vroeg door de bewoners gebruikt als weidegebied. De grote ontginningen van de hoogveenmoerassen begonnen in de 17de eeuw en werden na 1850 een complete industrie. In

het noordoosten zijn toen de dorpen Exloërveen, Exloërkijl en Eerste en Tweede Exloërmond ontstaan, op het Hondsrugdorp Exloo georiënteerde veenkoloniën. Het hoogteverschil is aanzienlijk: Exloo ligt op 24 m NAP, de veendorpen zo'n 15 meter lager.

U loopt het pad helemaal af en gaat aan het eind ervan vóór het bos rechtsaf, een veldkeienweg op. Rechts van de weg ziet u al meteen een grafheuvel liggen.

7 Deze heuvel is, in tegenstelling tot het exemplaar aan de rand van Exloo, wel onderzocht. Dat gebeurde in juni van het jaar 1847 onder leiding van de Leidse archeoloog Janssen. Deze was toen bezig met zijn zoektocht naar de mythische stad Hunsow en had terloops gekeken naar de merkwaardige heuvel met hunebedresten die een paar jaar eerder was ontdekt. Van daaruit moet hij de heuvel aan de rand van de es hebben zien liggen; het was een kleine moeite om even te gaan kijken. Hoewel er in zijn tijd nog maar weinig bekend was over de structuur, aard en ouderdom van grafheuvels valt uit zijn notities op te maken dat de heuvel uit de Vroege Bronstijd of de eerste helft van de Midden-Bronstijd moet dateren, tussen ca. 2000 en 500 v.Chr. In de heuvel was een mantel van veldstenen aangebracht, een verschijnsel dat voor de genoemde periode kenmerkend is.

8 Het hunebed D31a dat in 1843 was ontdekt, door Jansen in 1847 onderzocht en waarvan de laatste stenen kort daarop zijn verdwenen, ligt aan de overkant van de weg. Tegenover de grafheuvel gaat u het bospad in, kruist een afwateringsslootje en loopt zo'n 100 m door. De laagte waar u doorheen loopt is het smeltwaterdalletje dat men vroeger voor de 'haven van Hunsow' aanzag. Zodra u aan de 'overkant' van de 'haven' bent gekomen ziet u aan uw linkerhand een heuvel in het bos liggen waar een paadje naartoe voert. De heuvel heeft een duidelijk kratervormige opening, het resultaat van het werk van de 19de-eeuwse onderzoekers. Later onderzoek, in 1993, wees uit dat het hunebed in feite een 'steenkist' is geweest, een type graf dat in dezelfde periode als de hunebedden moet worden gedateerd maar dat uit veel kleinere stenen werd opgetrokken en maar voor een of slechts enkele doden bestemd was. In de Bronstijd, omstreeks 1500 v.Chr., heeft men het (toen al eeuwenoude)graf opnieuw gebruikt voor een bijzetting en het geheel met een grote heuvel overdekt.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben onderduikers de krater in het Hunzebos gebruikt als schuilplaats. De archeologen die hier in 1993 onderzoek deden, vonden allerlei keukengerei als stille getuigen terug.

U loopt van D31a terug naar de veldkeienweg en vervolgt die. De weg maakt een S-bocht; in de eerste bocht ligt een perceelsteen met het cijfer '2', in de tweede een ongemarkeerde kei aan de linkerkant van de weg. Daar ziet u ook de geelgekopte paaltjes van een wandelroute; sla er linksaf het bospad in.

9 Zo komt u direct bij hunebed D31. Het is bepaald niet het gaafste exemplaar van de 52 Drentse hunebedden: er is nog maar een deksteen aanwezig. Van Giffen heeft tijdens zijn restauratiewerkzaamheden de plaats van enkele verdwenen draagstenen met cement aangegeven. Wat hier wel goed te zien is, is de opbouw van de kelder, waarbij de vlakke kanten van de zwerfstenen licht hellend naar binnen zijn geplaatst.

Volg vanaf het hunebed de geelgekopte paaltjes door het bos. Bij een slagboom splitst de wandelroute zich; u gaat rechtsaf, langs een omhaagde picknickplaats. Zo komt u uit op de Valtherzandweg, die u al eerder tegenkwam; daar linksaf.

10 Had u hier honderd jaar eerder gelopen, dan had u in de hei aan uw linkerhand misschien de sporen kunnen zien van het prehistorische akkercomplex dat hier lag en dat met zijn netwerk van lage wallen de oorsprong vormde van de Hunsowlegende. Nu liggen hier het in de jaren '30 aangelegde Hunzebos, Hotel residence bungalowpark de Hunzebergen en — weer — akkers.

U passeert na enige tijd aan uw rechterhand een heideterreintje. Loop erlangs en sla meteen daarna rechtsaf het pad in dat langs de rand van de hei loopt.

11 In dit stukje heide, dat merkwaardigerwijze aan de ontginningen is ontkomen en nu uitgespaard tussen de akkers ligt, zijn de sporen zichtbaar van een oude route tussen Valthe en Exloo, de voorloper van de Valtherzandweg die er ca. 200 m verder oostelijk parallel aan loopt. De rillen en voren die u ziet, zijn veroorzaakt door generaties van voerlieden die met hun wagens door het nu eens mulle, dan weer modderige zand van de onverharde weg reden. Af en toe dreigden ze hopeloos vast te lopen en kozen een nieuw spoor; zo zijn er hier in de hei twaalf van deze banen geteld. Sommige ervan zijn duidelijk zichtbaar door de afwijkende vegetatie: gras in de voren, hei op de rillen. Voorbij de sporenbundel komt u via een paadje dat naar rechts de hei opgaat nog bij een lage grafheuvel waarvan de exacte ouderdom niet bekend is maar die zeker uit de Nieuwe Steentijd of uit de Bronstijd dateert (ca. 2850-1100 v.Chr.).

Op dit punt aangekomen kunt u kiezen: doorlopen naar Odoorn en daar de wandeling af- of onderbreken, of de route vervolgen, richting Valthe. In het laatste geval gaat u vóór de grafheuvel linksaf, de rand van de hei langs, en loopt via een spoor tussen de akkers en een onverhard pad langs de bosrand naar het Eppiesbergje (routenummer I 2). Anders loopt u via het zandpad naar Odoorn; u kunt eenvoudigweg de kerktoren aanhouden. Bij het bos aan de dorpsrand aangekomen gaat u rechtsaf en komt via de Goorns bij de Exloërweg en zo in het centrum.

Gesteld dat u in Odoorn bij Hotel De Oringer Marke heeft overnacht en de volgende morgen na een overheerlijk ontbijt verkwikt aan het tweede deel van de wandeling begint, start u bij de nu bekende kerk en loopt vandaar terug naar het punt waar u afsloeg naar Odoorn om de route van daaruit te vervolgen. U slaat hier rechtsaf een zandpad in, aan het eind waarvan aan uw rechterhand het Eppiesbergje ligt. Het Eppiesbergje, naar het schijnt vernoemd naar ene Egbert die zich op de heuvel heeft verhangen, is in 1937 opgegraven. De onderzoeker, Van Giffen, constateerde dat de heuvel in eerste instantie was opgeworpen ten tijde van de zg. Enkelgrafcukuur, in een late fase van de Nieuwe Steentijd (ca. 2850-2450 v.Chr.). Hij behoort daarmee tot de oudste grafheuvels van ons land. In de Bronstijd, heeft men de heuvel opnieuw als graf gebruikt. Bij die gelegenheid werd rondom de heuvel een krans van veldstenen aangebracht. Nog weer later is er iemand begraven in de top van de heuvel en is er een greppel omheen gegraven. Tenslotte hebben in de Late Bronstijd (ca. 1100-800 v. Chr.) de bewoners van de streek nog urnen met gecremeerde resten van hun doden bijgezet in het heuvellichaam. Die doden lagen daar niet alleen. Men lijkt in de Late Bronstijd de oude heuvel en enkele daarnaast liggende grafheuvels te hebben uitgekozen als uitgangspunt van een groot urnenveld, dat zich ten zuidoosten van het Eppiesbergje heeft uitgestrekt. Het blijft raden naar het aantal mensen dat hier ooit verbrand en in een urn begraven is, want latere ontginningen hebben niets zichtbaars van het grafveld overgelaten. Nog tot halverwege de 20ste eeuw zijn er echter de nodige vondsten gedaan, en de bodem verbergt hier nog wel het een en ander.

U loopt verder het zandpad af en steekt de Valtherweg over. Hier vervolgt u uw weg over een breed zandpad dat u naar hunebed D34 leidt. In het bouwland aan uw linkerhand lag het voormalige hunebed D33, waar niets meer van te zien is. Rechts strekken zich de uitlopers van het Valthermeer uit. Het bosgebied waar u naar toe loopt vormt een restant van het oude Valthermeer. Aangekomen bij het bos slaat u linksaf, waar u op een open natuurterreintje hunebed D34 aantreft.

13 Ook D34 ligt er nogal geschonden bij in het kleine perceel dat Van Giffen wist aan te schaffen om het graf zo goed mogelijk te kunnen bewaren voor de toekomst. Basaltblokken op de hoeken van het terrein geven de begrenzing ervan aan. Bij dit graf valt de plaats op waar aan de zuidzijde van de grafkamer de ingang heeft gezeten, gevormd door een paar 'poortzijstenen'.

U wandelt terug naar de Valtherweg. Hier slaat u rechtsaf en loopt langs het fietspad in de richting van Valthe. Bij de bosrand gaat u rechtsaf een geasfalteerd fietspad op en vervolgens bij de picknickweide links een halfverhard pad in. Weer aangekomen op de Valtherweg rechtsaf. Steek bij Valthe de (soms drukke) Hondsrugweg over; hier loopt u langs de Schoolstraat Oud-Valthe binnen.

14 Ook Valthe is een esdorp als Odoorn en Exloo, maar het nieuwe gedeelte ligt hier op enige afstand van het oude dorp. Een kerk is hier niet te vinden; Oud-Valthe bestaat nog steeds uit losstaande boerderijen, die de moeite waard zijn om op uw gemak te bekijken.

Waar de Schoolstraat ter hoogte van huisnummer 22 een scherpe bocht naar links maakt, gaat u rechtdoor een zandpad op. Dit volgend komt u bij een pad dat linksaf naar het nieuwe deel van Valthe en rechtsaf naar een tweetal hunebedden voert.

15 D36 en D37, de 'Valther tweeling', zijn evenmin als de eerder besproken hunebedden compleet; van D37 liggen alle dekstenen in de kelder. De bomen die om en direct naast de graven staan, geven ze een romantische sfeer. Hier komen aanzienlijk meer bezoekers — vooral Valthenaren die een eindje gaan wandelen, al dan niet met de hond — dan bij de wat meer afgelegen hunebedden. De Valther 'tweeling' ligt aan de rand van een smeltwaterdal, de Kampervenen, dat een belangrijke rol speelde in het rituele leven van de prehistorische bewoners van dit gebied. De resten van kennelijke offers, gebracht aan de rand van het toenmalig moeras, getuigen daarvan.

U vervolgt uw weg door het mooie, natte natuurterrein 'de Kampervenen' met zijn esrandbosjes en de aangrenzende weilanden en landbouwgronden; van daaruit heeft u een mooi uitzicht op Oud-Valthe. Bij de met veldkeien bestrate Weerdingerzandweg gaat u linksaf. Deze weg gaat over in een halfverharde weg; waar de hoogspanningsleiding over de weg loopt, gaat u rechtsaf, een zandpad op, langs de bosrand. Het stuk bos links van het pad staat bekend als de Valtherspaan; halverwege ligt het relict van een oud bos, herkenbaar aan een dichte onderbegroeiing van varens. Het is sinds de crisisjaren opgenomen in de toen aangebrachte nieuwe aanplant van het Valtherbos. Na een paar honderd meter kruist dit pad een verhard fietspad met een zandpad ernaast; daar gaat u rechtsaf, het zandpad volgend, weer langs de bosrand.

16 In de akkers langs de rand van het Valtherbos, waar dit deel van de route langs voert, hebben tot de Tweede Wereldoorlog enkele grafheuvels gelegen. Ze zijn tijdens de laatste

ontginningsronden verdwenen. Al veel eerder moet hunebed D35a door stenendelvers zijn opgeruimd; we weten van dit graf alleen nog waar het lag — in een bosperceeltje rechts van het zandpad.

Als we de locatie van dit hunebed en deze en andere grafheuvels hier in het Valtherbos intekenen op de kaart, blijkt dat ze op één lijn liggen met onder meer de hunebedden D34 en D33, het Eppiesbergje en, verder naar het noordwesten, de grafheuvels bij de Schaangedennen (blz. 26). Als we de lijn naar het zuiden zouden doortrekken, zou die ten noorden van Emmen nog verschillende grafheuvels en hunebedden raken. Hier moet in de prehistorie een verbindingsweg hebben gelegen, waarlangs generaties van Hondsrugbewoners hun grafmonumenten hebben aangelegd. Dit verschijnsel is ook elders op de Hondsrug geconstateerd en aan de hand daarvan kon een doorlopende prehistorische route worden gereconstrueerd.

Het pad waarlangs u nu loopt, volgt vrijwel exact dit oeroude trace. Bij perceelsteen 135 gaat u linksaf het bos in; volg de bordjes ‘onderduikershol.’

17 Het ‘onderduikershol’ in het Valtherbos is een tastbare herinnering aan de jaren 1940-1945, Bijna drie jaar lang hebben zich hier, in een geïmproviseerd onderkomen in het bos, veertien joodse Nederlanders verborgen gehouden voor de Duitse bezetter. Ze werden van voedsel en andere benodigdheden voorzien door een inwoner van Valthe, Bertus Zefat. Zijn hulp aan de onderduikers werd ontdekt; nadat hij had geweigerd om hun schuilplaats aan de Duitsers te verraden, werd hij zonder vorm van proces achter zijn huis doodgeschoten. Zijn beschermelingen bleven ongedeerd; tot aan de bevrijding door Poolse troepen in april 1945 bleef Zefats weduwe de onderduikers bevoorraden. Het is, in deze tijd van vrede en luxe, moeilijk voorstelbaar wat het leven in en om deze kuil in het bos voor alle betrokkenen heeft betekend. Schuin tegenover de Steen met inscriptie ziet u tussen de bomen nog een grote grafheuvel liggen.

Vanaf het onderduikershol loopt u terug naar het zandpad dat u vanaf het fietspad insloeg, gaat daar rechtsaf en bij het eerste zandpad weer rechts.

18 Links van het pad is een laagte in de heide te zien: een ‘pingo-ruïne”. Aan de rand van het pad ligt, rechts op een hoogte, het laatste hunebed van de route: D35. Het is vooral ‘s zomers vanaf het pad moeilijk te zien vanwege de begroeiing. Ook dit graf heeft betrekkelijk veel van de tand des tijds te lijden gehad; het bezit nog maar twee van de vier oorspronkelijke dekstenen.

Ga voorbij het hunebed linksaf en vervolg dat pad tot een (vrij drukke) straatweg, de Melkweg. U steekt die over en slaat hier linksaf. Volg het fietspad en neem aangekomen in de bebouwing van Klijndijk de eerst straat rechts(Wanstraat). Waar de weg een bocht naar links maakt loopt u rechtdoor, de Garven in. Bij de T-splitsing rechtsaf. Waar de weg een scherpe knik naar links maakt, loopt u rechtdoor naar een sloot; daar slaat u rechtsaf en volgt een smal paadje dat hier langs de slootkant loopt. Dit schouwpad blijven volgen tot aan de zandweg.

19 De bosrand waar u op uitkomt is de zuidelijke begrenzing van een groot waterrijk rnoerasgebied dat hier tot in historische tijd lag: het Meer van Valthe en Odoorn’ of Valthermeer, net als de ‘haven van Hunsow’ een smeltwaterdal. Vooral aan de noordwestkant van dat voormalige meer zijn veel vondsten gedaan uit de prehistorie, daterend vanaf de Oude

Steentijd tot het begin van de jaartelling. In de laatste fase van de Oude Steentijd en in de Midden-Steentijd lijkt dit een druk betreden gebied te zijn geweest. Dat is goed verklaarbaar, gezien de voorkeur van de toen levende mensen voor natte oeverzones waar relatief veel voedsel te vergaren was.

In 1862 heeft men het Valthermeer gedraineerd door er een zijtak (de Odoornerzijtak) van het Oranjekanaal heen te graven. De bodem is sindsdien voornamelijk als akkerland in gebruik. De sloot waarlangs u een stukje hebt gelopen, voert nog steeds overtollig water uit het gebied af op de Odoornerzijtak.

U slaat linksaf de zandweg in. Volg dit pad tot aan de weg Emmen-Odoorn en ga hier rechtsaf. U loopt een stukje langs het fietspad en steekt ter hoogte van huisnummer 6 (aan de overkant) de weg over. Daar gaat u linksaf een zandpad op. Er volgt een splitsing; houd het rechter pad aan.

20 Even voorbij de boerderijen ziet u aan uw rechterhand een duidelijke schotelvormige laagte in het weiland: een grote pingo-ruïne, zoals u die ook eerder al tegenkwam.

Er zijn plannen om hier in de nabije toekomst een bosgebied in te richten als ‘opvolger’ van het Odoorner Bos. Dit eeuwenoude bos, waarin de pingo-ruïne lag, is omstreeks 1935 gerooid. De nieuwe bomen zullen iets van de sfeer van het vroegere landschap terugbrengen.

Bij de eerste gelegenheid gaat u rechtsaf, een zandpad op. Voordat dit pad op een asfaltweg uitkomt, direct rechtsaf, daarna bij de eerste gelegenheid links; u blijft op zandpaden lopen, van waaraf u een mooi uitzicht heeft op de Zuideres van Odoorn en de kerktoren van dat dorp. U loopt rechtdoor, op die toren toe.

21 Het sportterrein dat u passeert voordat weer terugbent bij uw uitgangspunt in Odoorn, is de laatste plaats van historisch belang in deze route. Bij de aanleg ervan in 1966 werden de sporen aangetroffen van de vroeg-middeleeuwse voorloper van Odoorn, of liever gezegd: het vroegmiddeleeuwse Odoorn, want het gaat om hetzelfde dorp waarvan de kern in de loop der eeuwen naar het noorden is verschoven. In de periode 500-800 bestond de nederzetting uit rechthoekige, omheinde erven met boerderijen en bijgebouwen.

Omstreeks het jaar 1000 is Odoorn ‘gefixeerd’ en ontstond het huidige brinkdorp met zijn omringende akkers.

Het is grappig te bedenken hoeveel moeite vroegere onderzoekers hebben besteed aan het zoeken naar een vroeg-middeleeuwse stad die nooit heeft bestaan, terwijl er echte bewoningsresten uit die tijd verborgen lagen onder de vredige akkers van Odoorn...